

הרב יצחק נחמן שטראה ברוקלין נ.י.

שרים ורוזנים: משפחת אופנהיים (ב)

פרק ג

מוהר"ר יוסף יהודא המכונה ליב אופנהיים מפראנקפורט

בנו של הפו"מ מוהר"ר משה אופנהיים הי' רבי יוסף יהודה שהלך בדרכי אבותיו. מוהר"ר יוסף יהודא המכונה ליב אופנהיים נולד לאביו מוהר"ר משה בפראנקפורט בערך בשנת של"ז¹. בשנת שנ"ה נשא מרת פרומיט בתה של הפרנס ר' שמואל אברהם בן ר' אליעזר בלין² מווירמיז"א ודר בבית אביו צום שווערד בפראנקפורט. ר' ליב חזר לבית חותנו בוירמיז"א אחר שנת שנ"ח³ ואולי בעת גירוש פעטמליך הנ"ל (שנת שע"ד).

ברשימת הבתים בוירמיז"א בשנת שע"ה מציינים בבית צום קאנטן "אברהם וגורטרוט עם חתנם ליב עם ארבעה ילדיהם וואלף, הירש, הינדשע, פנוים צום קאנטען, וגומפריכט מאורס עם א' מפראנקפורט".

כמו אבותיו אף הוא הי' פרנס ממדריגה ראשונה וכאשר הגיע לוורמיז"א השקיע את עצמו בעניני הכלל. בוירמיז"א סבלו היהודים מגירוש בשנת שע"ה שנה אחר גירוש פראנקפורט, ומוהר"ר יוסף יהודא המכונה ליב אופנהיים היה מאותם השתדלנים שעשה לטובת אחיו כמתואר בספר מעשה נסים לר' יוזפא שמש דק"ק ווירמיז"א⁴:

"תיכף אחרי שגירשו את היהודים, הלכו המורדים וכמה מהעירוניס אתם אל בית הכנסת והרסו אותו כולו. ומבית הכנסת של הגברים ושל הנשים לא נשאר כי אם ארון הקודש... אז שלחו היהודים אל הקיסר את הפרנס רבי ליב אופנהיים ועמו עוד פרנס אחד.

הקיסר מינה את הדוכס מפפאלץ ואת הגרף מדרמשטאט ואת הבישוף משפיאר קומיסארים, ושלח אותם בראש חיילים לוורמישה. הם כבשו את העיר וחיכו שם עד שיבואו ההוראות מאת הקיסר.

כאשר צבא הדוכס כבש את וורמישה, הם הכניעו את המורדים הפורעים. ובראש חודש שבט באותה השנה, באה הגאולה, המגורשים חזרו לוורמישה ושבו איש לביתו, וכל רכושם נמצא.

1. עטלינגר בסדר היחס M773..

2. ממשפחת רבנים מפורסמים בוירמיז"א עי' בקובץ צפונות ב' מאמרו של הרב ישראל מרדכי פלס אמנם פרטים רבים אודות תולדות המשפחה היא עדיין טעונים בירור.

3. שמו נמצא על כמה מסמכים אודות הבית צום שווערט בשנת שנ"ז ועוד עי' עטלינגר יחוס M 773 ועי' שם. 387L שכותב שבנו וואלף נולד בוירמיז"א ש"ס וזה סותר מה שכותב כאן, שהיגר לוירמיז"א אחר מרידת פעטמליך בשנת שע"ד, אמנם זה ברור שבשנת שע"ה היו בוירמיז"א.

4. הועתק בספרו של שלמה איילברג ר' יוזפא שמש דקהילת וורמישה" ירושלים, תשנ"א (עמ' ע"ג).

ציור של גירוש יהודי ווירמייזא בשנת שע"ה

בשנת שפ"ב בא ר' ליב זוגתו פרומיט ביחד עם האב"ד דווירמייזא הגאון ר' פייטל תאומים⁵ לפראנקפורט, לחוג חתונת בתם מרת הינדל עם הגאון ר' שמואל גלהויר מחשובי התלמידי חכמים בפראנקפורט ואחד מדייני הקהלה (ועי' לעיל פרק ב' אודות הסכסוך בשעת החתונה).

בסוף ימיו חזר ר' ליווא לפראנקפורט ומינהוהו לפרנס וגובר בהקהלה.
נפטר שם ביום ד' ער"ח ניסן תט"ו.
זהו נוסח מצבתו⁶:

האלוף הפרנס מהר"ר ליב אופנהיים

האבן הזאת שמתו מצבה על ראש ארזי לבאי

ה"ה פרנס הדור וגובה הקהלה המוציא והמביא עמד בפרץ ועסק באמונה יראת ה' אוצרו
חכם עדיף מנביא

מהר"ר יוסף יהודה במהר"ר משה ז"ל אופנהיים

נפ' ונק' ביום ד' ער"ח ניסן תט"ו לפ"ק

תנצב"ה

5. מוהר"ר נתן פייטל תאומים אב"ד ווירמייזא ואח"כ אב"ד ווינא מחבר הספרים "דרושים לכל חפציהם" קראקא שס"ט ר"מנחת נתן שם שע"ג. נדפסו מחדש בסוף ספר "בגדי אהרן" בהוצאת מכון ספרי קדמונים שע"י ישיבת צאנו תשמ"ז. ועי' בהמבוא המצויים של הרה"ג ר' בנימין שלמה המבורגר עמ' 9 הערה 12 מקורות לתולדתו.

6. אבני זכרון 801.

ובפנקס הזכרת נשמות פראנקפורט כתוב:

זכור אלקים את נשמת ה"ה הישיש מוהר"ר יהודא כמוהר"ר משה עבור שהיה פרנס הדור ומנהיג הקהלה בלי עילה[?] ויתנו יורשיו אך זהובים לצדקה בשכר זה תנצב"ה עם צדיקים שבג"ע אמן נפטר ער"ח ניסן תט"ו ונקרא הישיש כמוהר"ר ליב אופנהיים.

בפנקס חברה קדישא נרשם "הישיש ליווא אופנהיים באגראבען נעבין זיין פרוי פרומיט".

זוגתו פרומיט וצאצאיו

אשתו פרומיט נפטרה בשנת ת"ט וכך רשמו בפנקס הח"ק:

1649 שטארב פרימט אשת הפרנס ליווא אופנהיים ביגראבען נעמען דאס פרוי זנוויל געלהויסער (בתה הינדלן) און נעבין שרלן אופנהיים פרוי דאס זנוויל האז (אחות בעלה).

ובפנקס הזכרת נשמות פראנקפורט:

זכור אלקים את נשמת הגבירה מרת פרומט בת שמואל אברהם עם נשמת אי"ו שרר"י⁷ עבור שהיתה צנועה והגונה ונתנו יורשי' לצדקה אך ... תנצב"ה עם צדיקים ושבג"ע אמן, נפטרת ט"ו שבט תט"ל והית' אשת הפרנס כהר"ר ליב אופנהיים.

להפרנס ר' ליווא אופנהיים זוגתו פרומיט היו כמה בנים ובנות, כולם אנשי שם פרנסים ומנהיגים בקהלתם. מהם שדרו בפראנקפורט ומהם בוירמייזא אך נרשמו ג"כ אצל הקהלה בפראנקפורט⁸.

בניו:

א. הקדוש רבי אפרים גופרמכט שנהרג.

ר' אפרים⁹ המכונה גופרמכט (על שם אבי זקנו ר' גומפריכט מפרידבורג) נהרג בצעירותו על קידוש השם בליל ה' ח"י חשון שנת שפ"ה לפ"ק בדרך בין ורנקטייל לשפייר והובא לקבורה בוירמייזא ביו' ו' עשרים וששה ימי' בחדש חשון כמעט עם כניסת שבת קדש פ' חיי שרה. שם אשתו שיינלה. בנו הוא ר' ישי שנפטר בפראנקפורט ו' טבת תמ"ט¹⁰.

וזה הוא הנוסח הרשום בפנקס ק"ק וירמייזא:

הקדוש ר' אהרן בן הר"ר ישראל עשרה זהו' ל' [נהרג בחורף שפ"ה בין פראנקטייל לשפייר], הקדוש ר' אפרים בן הר"ר יודא עשרה ז' ל' [וזה נהרג עמו כנ"ל ובאו לקבורה כאן כמה ימים אחר רציחה כי לא נמצאו עד אחר כמה ימים].

7. אברהם יצחק יעקב, שרה רבקה רחל לאה.

8. אלה תולדות צום שווערט 16.

9. פנקס הזכרת נשמות וירמייזא עמ' 11 שורה 3 ובמילואים. עטלינגר משיר זמן מיתתו כשי"ץ אבל לא ראה כנראה מה שמפורש בפנקס וירמייזא. עטלינגר מביא מה שרשום על הכוס של החברא קדישא הקדוש אפרים אופנהיים (עטלינגער 85).

10. אבני זכרון 1230 עטלינגר 577.

ובמילואים שם:

הקדושים אהרן בן הר"ר ישראל קרוניבורג ואפרים המכונה גומפריכט בן הר"ר ליווא אופנהיים נהרגו ב"מ [=בר מינן] בדרך בין כאן לאוגרשהיים בכפר וריזנא בליל ה' ח"י חשון ועל טוב יזכר שם כמר שינמן אפרים ב"ר מנחם וכמ' אברהם אברלן בן הר"ר משה ז"ל בהקדש שהערו נפשם והמציאו ההרוגין הי"ד לקבורת ישראל ונקברו פה ביו' ו' עשרים וששה ימי' בחדש חשון שפ"ה כמעט עם כניסת שבת קדש פ' חיי שרה ותהא נשמת' בצרור החיי' צרורה עם שאר צדיקי' היושבי' ובראשיהם עטרה זה' אתנו יצילנו מכל צוקה וצרה ושנבלה ימינו ושנותינו באהבה ויראת ה' הטהורה עד ביאת מרבה המשרה ויזכנו לראו' בני' ובני בני' עוסק' במצות ובתורה כה תפלת קטינ' וזעיר' בלב נשבר ורוח נשברה אהרן בן כבוד א"א מוהר"ר אלוף וייבלמן שליט"א ג"ץ.

ועל אחת הכוסות של החברא קדישא בפ"פ חרות:

... הקדוש אפרים ז"ל הי"ד אופנהיים.

ב. רבי שמעון וואלף

על ר' שמעון וואלף ראה להלן פרק ד בארוכה.

ג. רבי נפתלי הירץ

ר' נפתלי המכונה הירץ אופנהיים נפטר כ"ט סיון ת"נ לפ"ק וזה נוסח מצבתו¹¹: האלוף פו"מ מוהר"ר הירץ אופנים ת' ... ז' ל"ק על אלה אני בוכיה ועיני יורדי מים על איש צדיק שהלך לשמים ה"ה פו"מ כהר"נפתלי בן הפ"ו כמהו' יוסף יהודה ז"ל ובהזכרת נשמות כתוב:

יזכור אלקים את נשמת האלוף הפרנס הישיש והצדיק מוהר"ר נפתלי ב"ה"ה פ"ו כגר"ר יהודא ליב אופנהיים עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שכל ימיו הלך בדרכי ישרים ונכונים עסק בצרכי ציבור באמונה ימים ושנים קבע עיתים לתורה בעידן עידנים גם נתנו יורשיו אך זהו' לצדקה במזומנים בשכר זה תנצב"ה עם נשמת אי"ו שרר"ו ושאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן ונפטר יום וע"ר סיון תיו נון לפ"ק ונקרא האלוף הפרנס ... כהר"ר הירץ אופנהיים ז"ל צום ווייסן בעכער" נטמן אצל [זקנו] ר' משה אופנהיים ור' שלמה אופנהיים¹².

בתו של ר' נפתלי הירץ אופנהיים מרת רייזלן אשת ר' ישראל בינג והם הורי הר' זלמן בינג אבי מרת הינדל אשת ר' אלחנן חזן ובת הר' אלחנן מרת ריזל אשת ר' שמואל סופר והם הורי הגאון החתם סופר זצ"ל¹³.

ד. האשה הגדולה מרת הינדכן ובעלה הגאון רבי שמואל זיינוול מדייני פרנקפורט הינדכין נפטרה בחיי אבי' בפראנקפורט¹⁴ כ"ז אדר שצ"ב לפ"ק וזה נוסח מצבתה:

11. אבני זכרון 5392

12. פנקס חברה קדישא. מצבת זקנו ר' משה מס' 3634 ור' הירץ מס' 3638.

13. עי' בכל זה בספרו של הר' ראקאו למטה משה.

14. אבני זכרון מס' 5750 ושנת פטירתה עפ"י פנקסי החברה קדישא המובא בעטלינגר.

הינדכן אשת הר"ר זנוויל ושם אשה גדולה חשובה והמהללה נתעטר בה בעלה חן חן לה נחמד' למטה ולמעלה דרכיה דרכי נועם וסלוללה טמונה בקברת ארץ ותל... עלה למעלה אל מקום יסודה ושתולה מרת הינדכן בת הקצין והפרנס כהר"ר יהודה שליט"א אופנהיים נפט' בש"ק כ"ז אדר שני ... תנצב"ה

ובפנס הזכרת נשמות:

יזכור אלקים את נשמת מרת הינדכן אשת ר' זנוויל גלהיזור ע"נ אי"ו שרר"ו שבגע"א נפטרת כ"ח הני"ל [אדר שצ"ב].

בעלה הרה"ג הגאון¹⁵ מורנו הרב ר' שמואל געלהיזור מדייני העיר פראנקפורט נפט' שם ד' כסליו שצ"ג לפ"ק נוסח מצבתו:

אבן לראש ר' זנוויל גלהיזור נפט' ליל ג' וקבר יום ד' ד' כסליו שצ"ג לפ"ק גלל מאופל וחושך לאור האיש היושב בשער עיר ושפט בצדק דל ועשיר עוסק בלימודו לילה ואור עד שענינו בתור' ה' האיר ועשה רצונו קל כנשר ונקראו בשמו מאור הגדול ר' שמואל בר' יצחק הלוי זצ"ל תנצב"ה בארץ מישור אבי"ר.¹⁶

בניו:

(1) ר' משה גלהיזור צום שטעג בפרנקפורט¹⁷.

(2) מרת גיטל אשת ר' דוד בן ר' ישראל גרינהוט¹⁸.

15. ועי' רבני פראנקפורט עמ' 41 הערה 49 שמביא כמה רבנים ששמשו בתקופה הזאת שהיו נקראים בתואר גאון וביניהם ר' שלמה גלהיזור אשר לא מצא זכרו בשום מקום וכנראה שהכוונה לר' זנוויל דידן.

16. אבני זכרון מס' 614.

17. בפנס הקהלה ווירמייזא טור 18 תמוז תי"ז "עשה האלוף כהר"ר משה גלהיזור ק"ס על פטורים להפרנס כמר וואלף אופנהיי' דודו מחמת שהיה אפטורפוס על עזבון אביו חוץ מה שיש לו תביעה על חוב זידי בענדיר גם מה שיש לו לתבוע מחמת עזבון וירושת אביו זקנו הר"ר ליב אופנהיי' ז"ל אינו נכנס תחת הפטורי' הני"ל...".

18. אבני זכרון 5434. בנו הוא ר' נתן גרינהוט מפרנקפורט אבי הגאון ר' דוד גרינהוט מחבר הספרים מגדול דוד ועוד ספרים עי' חלקי אבנים לר' יצחק דוב פעלד בערכו. אמנם מה שכתוב הרב פעלד שהיה נשוי לגיטל בתו של ר' שמואל זנוויל גלהיזור, טעה ובלבל בין הנכד להסב, שכן זקנו ר' דוד היה חתן ר' שמואל גלהיזור. [הגאון ר' דוד גרינהוט הנכד מחבר ספר מגדול דוד הני"ל היה חתן ר' מענדל המבורגר ראפא שו"ב ומביאו כמה פעמים בספרו מגדול דוד]. גם מש"כ שר' שמואל גלהיזור היה חתן הרב המפורסם פוי"מ ר' משה אופנהיים ז"ל, אף שכך כתוב בשער ספר מגדול דוד הני"ל אמנם כנראה שנפלה שם טעות, כי היה חתן ר' ליב בנו של ר' משה אופנהיים כפי שהוא יוצא מפורש ממצבת הינען אשת ר' שמואל גלהיזור וממקורות רבים.

על שייכותן של משפחת גרינהוט למשפחת אופנהיים תעיד הרשימה בפנס הקהלה ווירמייזא עמ' 33: "ביום החופה יום ד' ט"ז סיון ר' ישראל ליב עם בתו של הגאון הרב מהר"ר שמשון נר"ו (הוא הגאון ר' שמשון בכרך אבי' ווירמייזא בעל חוט השני אבי הגאון ר' יאיר חיים בכרך מחבר הספר שו"ת חות יאיר) החתן עשה ק"ס בכל אופן המועיל באם יודע הדבר שהיה חייב לשום אדם קה"ח באופן שצריך לפרע אחר החופה שיהיה חייב בחוב גמור לפרוע להרב ולב"כ שלש מאות ר"ט ובכל אופן שירצה הרב לכתוב האופן המועיל הרשות ביד הרב

הר"ר נתן גרינ' הוט מורנקבורט עשה ק"ס ביום הני"ל להכניס להחתן ספרי קדש השווים מאה זהו' קודם חנוכה הסמוך תי"ז או יתן לו המעות וכן אם יכניס ספרים במקצת כל מה שיהיה חסר יפרע משלם עד מאה זהו' ומאחר שכמר אברהם אופנהיים נעשה ע"ק על ככה קבל עליו בק"ס לפדותו מן הערבות איז ריכטיג.

אברהם אופנהיים בן הפרנס וואלף עשה ק"ס ונתערב ערב קבלן לפרוע כל מה שחסר בהכנסת ספרי' הני"ל עד גמר פרעון מאה זהו' איז ריכטיג." (קירובו של הגאון ר' שמשון למשפחת גרינהוט ואופנהיים יבואר בעז"ה בהמשך המאמר).

בספרו רבני פרנקפורט של הרב מרדכי הלוי הורוויץ עמ' 65 ובהערה 13 שם ולול קצת בכבודו של הגאון ר' דוד גרינהוט מחבר הספר מגדול דוד. וכנראה שעל יסוד זה תיאר אותו ר' זליג שכנויץ (בספרו FEUERZEICHEN מתורגם

ה. מרת ריזולין: מתפללת בכוונה וצמח תעניות

ריזולין אשת ר' יוזבל וועצלער¹⁹ ואחר פטירתו אשת הדיין ר' משה כ"ץ, וזהו נוסח מצבתה²⁰:

מ' ריזולין א' משה כ"ץ, פ"ט [=פה טמון] אשה חסודה והגונה ועשתה תפלתה בכוונה מ' ריזולין בת מה' יוסף יהודא ז"ל נפ' יום ו' י"ב מנחם ונק' ביום א' י"ד מנחם תמ"ט לפ"ק.

ובהזכרת נשמות כתוב:

יזכור אלקים את נשמת הזקינה מרת ריזולין בה"ה פ"ו כהר"ר ליב אופנהיים עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שהיתה אשה הגונה אשר כל ימי הלכה בדרך הישר ונכונה כל כבודה בת מלך פנימה ישבה בתענית מימים ימימה השכימה והעריבה לשוכן מעונה גם נתנו יורשי' אך זהו לצדקה בשכר זה תנצב"ה עם נשמת אי"ו שרר"ו עם נשמת צדיקים וצדקניות שבגן עדן אמן סלה נפטרה י"ד מנחם תמ"ט ל' ונקראת ריזולין אשת ה"ה כמוהר"ר משה כ"ץ ז"ל.

ובפנקס חברה קדישא נרשם שנשמנה אצל ר' משה אופנהיים [זקנה אבי אביה].

נוסח מצבת בעלה ר' משה כ"ץ²¹:

האלוף כמוהר"ר משה דיין כ"ץ אבן הזאת שמתה מצבה לראש איש אמונים הוגה ביקרה מפנינים כמוהר"ר משה בר' נפתלי כ"ץ נ' ונ' ה' ח"י שבט תל"ז.

ובהזכרת נשמות כתוב:

יזכור אלקים את נשמת האלוף הדיין הישיש והזקן כמוהר"ר משה בן כ' הירץ כ"ץ עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שיושב על כסא הוראה ודן דין אמת לאמתו כמה שנים לא פסק פומי' מגירסא לילות וימים בקי בכל חדרי תורה היקרים מפנינים גם נתנו יורשיו אך זהו לצדקה בשכר זה תנצב"ה עם צדיקים ושבג"ע אמן נפטר ח"י שבט תל"ז ונקרא ר' משה כהן צום גרין שילד.

לאנגלית ע"י מ.ל. מאשינסקי FIRE IN THE SKY נ"י, 1984 ע"י שם ע' 13) באופן שאינו לפי כבודו כלל. ולתקן הדבר ברצוני להעתיק כאן מה שכתבו עליו בספר הזכרת נשמת דקהלת פראנקפורט.

¹⁹ יזכור אלקים את נשמת הזקן בחכמה הצדיק [וישר] בכל דרכיו הרב מוהר"ר דוד בר החסיד מוהר"ר דוד גרין הוי"ט אם נשמת אי"ו שרר"ו ... עבור שהיה אי"א וחיבר ספרים על התורה ובכלל על הלכות ותוספות וגם על ... תלמוד ירושלמי ובבלאי ומפרשיהם והיה לומד כל ימיו בספר הזוהר כל הסדר מידי שבת בשבתו ובשאר ספרי קבלה והיה חכם ונבון ... ופילוספיא ושאר מילי הן דשמיא הן דעלמא ודיבורו והילוכו הי' בנחת עם כל אדם מתפלל תפלתו מצוינת לקל העושה ניסים ונפלאות בימים ולילות וקיים מה שאמר ד"ה ע"ה חצות לילה אקום להודות ... אל אלקים בציון ולעמוד לתחיית המתים ... נפטר ונקבר ביום ב' כ"ב ואדר תפ"א לפ"ק.

¹⁹ בפנקס חברה קדישא נרשמה כאלמנת ר' יוזבל וועצלר והזכרת נשמות כאשת הדיין ר' משה כ"ץ ולפי עטלינגר עוד קודם להם היה לה בעל אחר ר' ליב כ"ץ עיי"ש.

²⁰ אבני זכרון 1239.

²¹ אבני זכרון 1069.

ו. רבי טודרוס מכניס אורחים ומשפחתו

ר' טודרוס נפטר בזקנותו בפראנקפורט²² צום גדלי' תנ"ח לפ"ק. בספר הזכרת נשמות של קהלת פראנקפורט כתוב:

יזכור אלקים את נשמת הקצין הנדיב הר"ר דוטרוס²³ בה"ה פמ"ה כמוהר"ר יהודה ליב אופנהיים עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שהלך בדרך התמים השכי' והעריב לקל שוכן רומים צדקה וגמח"ס עשה ידוע לכל העמים עסק בצרכי ציבור באמונה והי' גובה הקהלה כמה שנים ביתו היתה פתוחה לרווחה ומכניס אורחים לעוברים ושבים במאכל ובמשתה ולינות לילות וימים מהנה ת"ח מנכסיו במתנות ודרונים וגם היה חד מחברא קברנים מהדר במצות בכל זמנים קובע עיתים לתורה בעידן עידינים גם נתנו יורשיו אך זהובים לצדקה בשכר זה תנצב"ה ע"נ אי"ו שרר"ו ועם נשמת צ"ו שבג"ע אמן סלה נפטר בשם טוב ובהספד ובסמיכת הרבנים ונקרא ה"ה כהר"ר דוטרוס אופנהיים וצ"ל נפטר מוצאי י"ט דר"ה תנ"ח לפ"ק צור זילבר קנן.

בניו:

1) ר' אלי' אופנהיים²⁴ שנשא האשה החשובה מרת גיטל בת הקצין השתדלן המפורסם ר' אברהם טראך בכרך²⁵ מפרנקפורט. ר' אלי נהרג על קידוש השם עם עוד קצינים וחשובים²⁶ בדרכס לחצר הקייסר בווען. הם נהרגו אצל קלוסטר נויברג כ"ו אלול תמ"ג ונקבר שם בקלוסטר נויברג. וז"ל ספר הזכרת נשמות פראנקפורט:

יזכור אלקים את נשמת האלוף הקצין הגביר והשתדלן הנעלה הקדוש כמר אלי' בן ה"ה הגובה והנדיב כמר דוטריס אופנהיים עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שהיה איש מהימן משאו ... ואומן אמונים נושא חן וחסד בעיני ... ונסע לדרך פעמיו לחצר הקיר"א להציל ... ישראל ... חסד בהשתדלותו לכל אשר אליו פונים בית פתוחה לרווחה עניים ואביונים וקבלם ... יפות פנים והיה חד ממחלקי צדקה לעניים ואביונים ... המלחמה שבו המלך חוזר לפני העיר

22. אבני זכרון 1385. ועי' בפנסק הקהלה ווירמיזא (צילום באיידלברג) עמ' 10 " יום ד' בחנוכה כ"ט כסליו תי"ח עשה כמר אברהם אופנהיי' ק"ס לפרוע לדודו אחי אביו הנעלה כמר דודרוס מק"ק ורנקבורט שנים עשרה מאות זה' על זמנים וזמן הראשון תמוז הסמוך תי"ח חמשים זהו' ובר"ח טבת תי"ט חמשים זהו' וכן בכל חצי שנה חמשים זה' עד גמר כל הפרעון של י"ב מאות זהו' הנ"ל ובי"ב מאות זהו' אילו מכר כמר דודרוס הנ"ל כל החובות שירש מן אביו הר"ר אל אופנהיים וצ"ל שישנו פה ווירמיזא ובסיביבה במשמעות השטר שיש ביד אברהם הנ"ל מן דודו דודרוס הנ"ל.

23. כך דוטרוס ובכלל נראה שהשם הוא כינוי לדוד.

24. עטלינגר מס' 432

25. הוא היה גיסו של הפרנס ר' שמעון וואלף אופנהיים מוירמיזא אחי אשתו מרת עדיל בני ר' שמואל בן ר'

מנדל בכרך.

26. על ההריגה ונסיבותיה מצאתי בתולדות אבות שבסוף ספר מילי דאבות בארדיוב תרפ"ד שהעתיק מקונטרס "חידושים נפלאים פון טירקשן רמור אונד בלעגירנש דיא שטאט ווען בשנת תמ"ג ע"י המחוקק הר"ר יוסף בן הר"ר יהודה ב"ק פראג תמ"ד. וז"ל: אל 18 נאוועמבאר בעש"ק שנת 1683 די הולכים מאדעל האס ואל' אופנהיים מפפד"מ, פרץ שמעלקעס ובנו מאיר מפראג, מרדכי יפה ובעער זנוויל לני"ש לחוג שם ימי נוראים, אבל בקלאסטערניבורג נהרגו כולם ר"ל ע"י בעלי מלחמה, ועוד באותו עש"ק באו היהודים עם יין שרף למכור לבעלי מלחמות כמצאו את ו' הנהרגים ורק ד' אנשים נקברו במוצאי ש"ק משום שהי' נכנס כבר ש"ק ור' מרדכי הנ"ל עם בעער זנוויל שהי' מונחים אצל נהר דאנוי נשטפו משבולת הנהר ר"ל. עי' גם וואכשטיין מצבת ווינא 2 עמ' 162 ובהערה 5 אודות הקצין מוהר"ר מרדכי מרגליות שלעונונגער מווען הי"ד (אבי קגו של הגאון רבינו עקיבא איגר וצ"ל) שגם הוא נהרג בקלוסטר נויברג קודם ר"ה תמ"ד בדרכו לקהלת ניקלסבורג והוא א' מבי' אנשים חשובים קצינים שרצו להשתדל אצל המלך לטובת אחיהם.

בעם חזק... .. הלך מן העיר עם שארי ב"ב חשובים וקצינים ובבואם סמוך לקלויסטר נייבורג²⁷ ונקרא בפי כל אדם הקצין הקדוש ר' אלי' אופנהיים הי"ד ז"ל²⁸.

(2) ר' בונפיט אופנהיים צום זילבר קאנע.

(3) ר' משה אופנהיים צו וואלערשטיין.

(4) ר' גומפריכט אופנהיים צו קובלינץ.

(5) מרת קריינל אשת ר' יצחק אייזק אולף צום ארמברוסט בן ר' משה²⁹ (ר' משה הוא אחיו של הגאון ר' גרשון אשכנזי אולף בעל עבודת הגרשוני).

בניו:

(א) הגאון ר' יוסף דוד אולף דיין בפראנקפורט.

(ב) שרלה אשת ר' משה ווירמס³⁰.

(6) מרת מערלן אשת ר' מאדל בן זלמן הז.

ז. רבי יששכר בער גזבר צדקת ארץ ישראל

ר' יששכר בער אופנהיים צום איינהארן.

נוסח מצבתו³¹:

האלוף והקצין כ' בער אופנהיים צו איין הארן האבן הזאת שמתי מצבה ..

ובפנקס הזכרת נשמות כתוב:

יזכור אלקים את נשמת ה"ה גזבר קדישא דארעא ישראל³² כמר יששכר בה"ה פ"ו יהודא ליב אופנהיים עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שהי איש תמים מו"מ היה באומן אמונים השכי' והעריב להתפלל לשוכן רמים והי' גזבר קדישא דארעא קדישא כמה שנים צדקה וג"ח עשה לעניי' ואביונים גם נתנו יורשיו ... זהו' לצדקה בשכר זה תנצב"ה עם שארי צושבג"ע אמן נפטר כ"ו טבת תנ"ה ונקרא הישיש והזקן כמר פער אופנהיים ז"ל צום איין הארן.

בפנקס חברה קדישה כתוב שנטמן אצל אחותו ריזלן אשת ר' משה כהן.

זוגתו היתה מרת גוטלה בת ר' משה בן ר' אהרן בון.

בספר הזכרת נשמות נזכרה:

יזכור אלקים את נשמת האשה החסידה מרת גוטלא בה"ה כמר [משה בן ר'] אהרן בון עם נשמת אי"ו שרר"ו עבור שהיתה האשה הגונה, שבחי' ותהלתה מי מנה,

27. עיירה סמוכה לווינא.

28. בנו היה הדיין בפראנקפורט ר' אשר אופנהיים V.2 1707.

29. עי' הקדמת ר' המבורגר לספר תפארת הגרשוני ובספר למטה משה לר' ליפא ראקוב עמ' ע"ד.

30. ונכד ר' משה ווירמס הוא הגאון ר' יעקב שמש עי' למטה משה שם.

31. אבני זכרון 5840 המצבה חסדה.

32. עי' תבואת הארץ לר' יהוסף שווארץ עמ' תעא.

במצותיה נזהרה כשרה ולא, צדקה וג"ח עשתה בכל עת ועונה, זמן רב מוטלת על ערס דוי ומקבלת באהבה ובחבה, תפילתה עשתה בכונה שלימה. גם נתן בעלה אך זהו לצדקה בשכר זה תנצב"ה עם נשמת צדיקים וצדקניות שבג"ע אמן נפטרת ח"י תשרי תמ"ב ונקראת גוטל אשת ה"ה גובר דא"י כמר בער אופנהיים צום איינהארן"

נוסח מצבתה³³:

החסודה מ' גודלה א' הקצין כ' בער אופנהיים י"ץ, פ"ט אשה חשובה יקרה גם הגונה שבחה מי מנה החסודה מ' גודלה בת הקצין פרנס ומנהיג כ' משה בון ז"ל נפ' ונ' יום ג' תשרי תמ"ב לפ"ק.

בניהם:

(1) הפרנס ומנהיג ר' אהרן בער-אופנהיים³⁴ חתן ר' מאניס דראמשטאט.

בניו:

(א) הגאון ר' מיכל אב"ד אפענבאך פריעדברג חתן הגאון ר' דוד אופנהיים אשת בתו מרת בלימלה.

(ב) ר' הירץ חתן הפרנס המפורסם ר' יהודה ליבמן מברלין.

(2) אברהם אופנהיים נפטר כ"ב אלול תנ"ו בפנקס ח"ק נרשם שנקבר אצל אביו ר' פער אופנהיים. חתנו היה הדיין ר' משה רייז אשת בתו פרומיט ועוד בנים ובנות³⁵.

(3) יוטלין אשתו הראשונה של ר' פייבלמאן בן ר' זלמן עמדין עמריך אב"ד עמריך וקליוו הוא נפטר ט"ז טבת תל"ה³⁶.

(4) הינדכין אשת ר' יצחק קן³⁷

(5) ריזלין אשת ר' יצחק קן הנ"ל נפטרה ו' כסליו תע"א³⁸.

33. אבני זכרון 1116 שם אבי' היה משה חקנה היה ר' אהרן בון ובהזכרת נשמות רשמו בטעות שם חקנה.

34. עי' וואכשטיין 2 עמ' 375-376 עי' רבני פראנקפורט עמ' 68.

35. עפ"י עטלינגר.

36. עי' עליו די פאמיליע גומפריץ צד 4-653 עפ"י עטרת יהושוע תולדות הפני יהושוע עמ' 84 הערה 44.

37. אבני זכרון 814.

38. עפ"י עטלינגר. בפנקס הזכרת נשמות כתוב שנפטרה ר' כסליו תע"א בעלה איצק וקשה לקרות שם משפחתו ועי' מנחת שלמה של וואכשטיין הנ"ל מס' 561 מחזור וויניציאה שכי"ח שרשום עליו "דאש מחזור איז מיר ליב ווער עש מיר שטעלט דער איז איין דיב פון מיר ריול בת הר"ר בער אפנס (היינו אופנהיים) מק"ק פרנקפורט אשת איצק קן (יצ"ו).

תיקון עון לשון הרע

בכח מצות יום הכיפורים מבטלין דלטורין ולשון הרע, כמו שדרשו חכמינו ז"ל השט"ן הוא שס"ד אשר ביוה"כ אין לו רשות לאסטוני, ולזה קושרין לשון של זהורית וכשנתלבן הוא לטימן אשר נתקן עון לשון הרע.

(אמרי נועם, פרשת אחרי, ד"ה א"י אחרי מות שב"א וכו' נראה)